

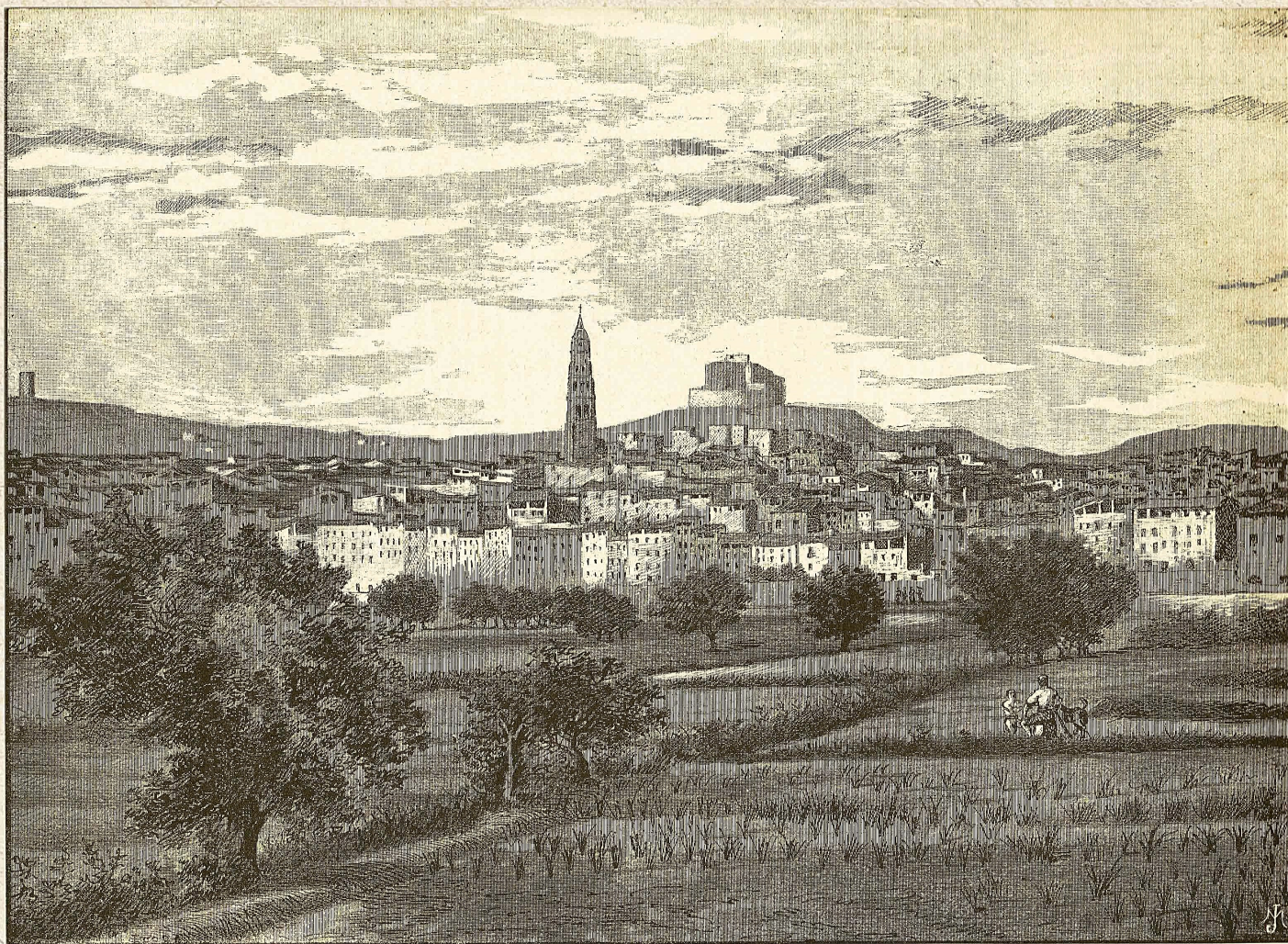
Pagesia

Assecador de figues, Baix Cinca, 1930.

Autor: Gonzalo de Reparaz Ruiz. Fons: Institut Cartogràfic i Geològic de Catalunya.
Tractament de la imatge: Lo Pont de Ferro.

2021

Gravat de Fraga, Revista La Il·lustración Ibérica, 1886.

Les terres fèrtils de la vora dels rius, aportades per les crescudes al·luvials al llarg dels anys, s'han aprofitat des de sempre per a tota mena de cultius. Segons els cronistes àrabs, les terres del Cinca eren de les més riques de tota la Península.

Gener

*En zones fredes,
l'hort està sota mínims.*

*Podem sembrar en
planter protegit i
plantar i esporgar
arbres fruiters.*

*Collirem bledes, cols,
esquirols, espinacs,*

*enciams, porros
i ravanetes.*

Dilluns	Dimarts	Dimecres	Dijous	Divendres	Dissabte	Diumenge
				1 Cap d'any	2	3
4	5	6 Dia de Reis	7	8	9	10
11	12	13 •	14	15	16	17 Sant Antoni
18	19	20 ◊	21	22	23	24
25	26	27	28 ◊	29	30	31

Calendari agrícola creat a partir del manuscrit *Rustican* de Pietro Crescenzi, 1470.

Els calendaris medievals representaven els mesos de l'any mitjançant escenes agrícoles o de la vida pagesa. A l'Edat Mitjana, una època estretament vinculada al cultiu de la terra, el calendari segueix el ritme de la natura i els cicles agrícoles.

Febrer

L'hort es manté en compàs d'espera. Seguirem en lo planter protegit, Acabarem de plantar cubiveres i d'esporgar els fruiters. Collirem bledes, cols, espinacs, enciams, naps i ravanetes.

Dilluns	Dimarts	Dimecres	Dijous	Divendres	Dissabte	Diumenge
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13 Carnestoltes	14
15	16	17 Dimecres de Cendra	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28

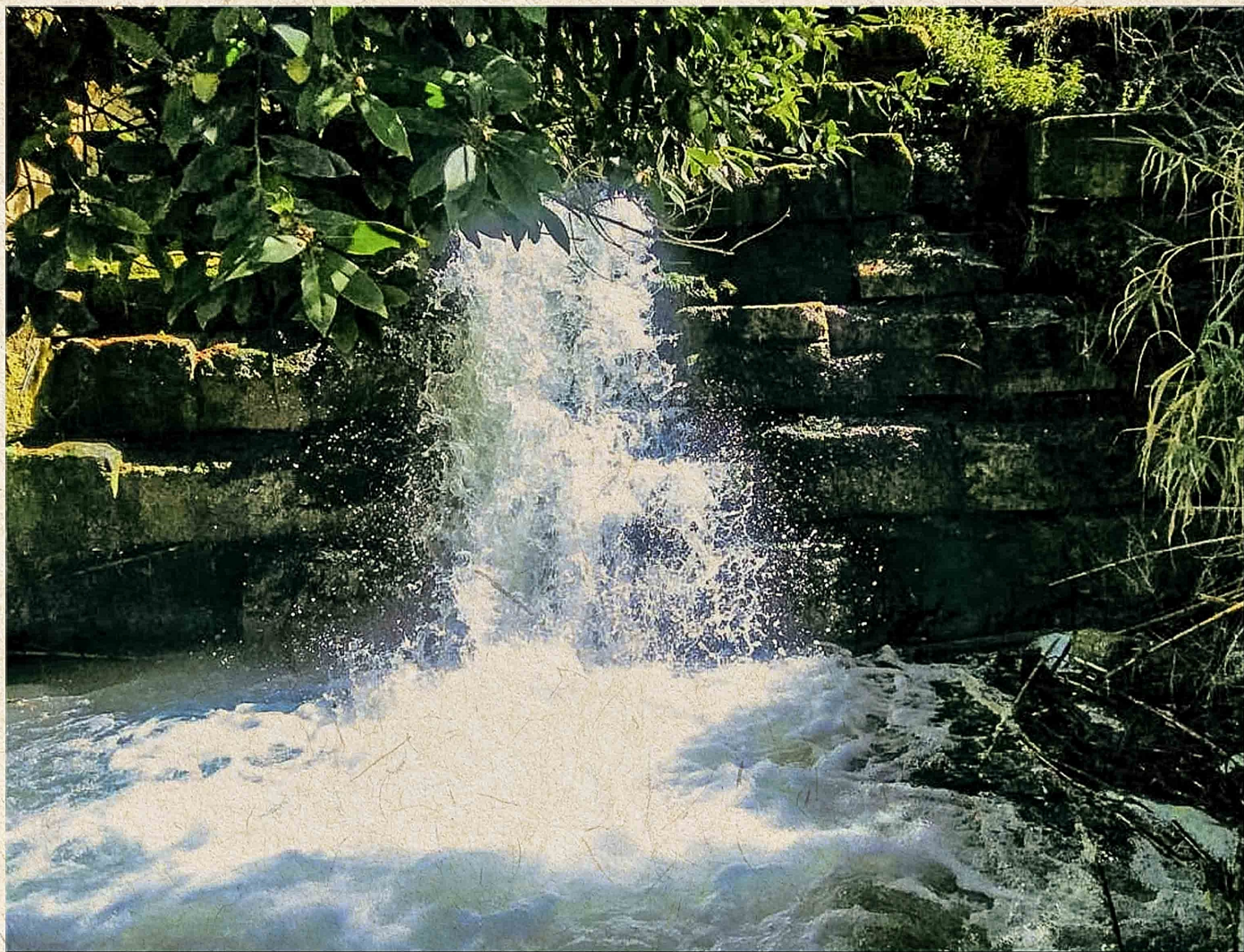
Paret de pedra seca. Autor: Ramón Mesalles.

La pedra seca és una tècnica de construcció tradicional i popular que es fa a partir de pedres encaixades sense l'ús de cap tipus d'argamassa per unir-les, només sorra seca. S'ha fet anar des de l'època prehistòrica i la podem trobar a espones, masos, murs, tanques, cabanes de volta, pous de neu, corrals, basses, talussos, sínies, assuts i altres construccions del món rural.

Març

Mes de forts contrastos, els camps s'omplen de vida. Collirem carxofes, cols, esquirols, espinacs, enciams, porros i ravanetes. Sembrarem alls, espinacs, naps, patates i safranòries. Els fruiters comencen a florir.

Dilluns	Dimarts	Dimecres	Dijous	Divendres	Dissabte	Diumenge
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				

Molí de Baix (segle XII), recull l'aigua de la Secla de Dalt. Fraga.
Autor: Ana Barrafón.

Els àrabs d'Al-Andalus van perfeccionar les tècniques de reg i els sistemes de captació i canalització de l'aigua, fent possible la introducció de nous cultius. Xarxes de secles que es dividien en conduccions menors en una estructura arborescent, (els braçals), galeries subterrànies per a la captació d'aigua, sínies i assuts van ser algunes de les seves contribucions.

Abril

La majoria dels arbres estan ja en flor. Acabarem de trasplantar i collirem caraxofes, cols, esquirols, espinacs, pèsols, enciams, naps, porros, ravanetes i faves. Sembrarem espinacs, esquirols, panís, naps, patates, remolatxes i safranòries.

Dilluns	Dimarts	Dimecres	Dijous	Divendres	Dissabte	Diumenge
			1 Dijous Sant	2 Divendres Sant	3	4 Diumenge de Pasqua
5	6	7	8	9	10	11
12 •	13	14	15	16	17	18
19	20 •	21	22	23 Dia d'Aragó Dia del Llibre	24	25
26	27 •	28	29	30		

Barranc de la Ventosa, Fraga.

El *Prunus Persica* és un arbre originari de la Xina que va ser portat a Occident pels romans. Necessiten fred a l'hivern i altes temperatures a l'estiu per madurar. El seu fruit és el préssec, bresquilla, alberge, melicotó o mullarero. Tenim evidències del seu cultiu a l'horta del Cinca des de ben antic, ja que al jaciment islàmic de Safranals, del segle XI, s'han trobat restes de cereals, figues, nous i pinyols de mullarero i euliva.

Maig

Mes de les flors, els camps i els horts estan en plena exuberància. Collirem bledes, cols, espàrrecs, espinacs, enciams, porros, albercocs i cireres. Plantarem carabassons, esquirols, mongetes, enciams, pepinos, alberginies, pebrots i tomàquets.

Dilluns	Dimarts	Dimecres	Dijous	Divendres	Dissabte	Diumenge
					1 Dia del Treball	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24 31	25	26	27	28	29	30

Sant Simó, Fraga.

La relació entre les fases lunars i els cultius és un fet contrastat que coneixien a la perfecció els nostres avis. Els raigs lunars influeixen en la germinació i creixement de les plantes: la lluna nova estimula els cultius de fulles, com els enciams; el quart creixent les flors i el quart minvant les arrels, com safranòries i patates. La lluna plena dona força a les plantes que donen fruits, com les albergínies.

Juny

Comença la calor, els dies més llargs, i les collites abundants. Collirem carabassons, cebes, maduixes, mongetes, enciams, naps, patates, porros, tomàquets, safranòries, albercocs, peres, mullareros, nectarines, nespres i cireres.

Dilluns	Dimarts	Dimecres	Dijous	Divendres	Dissabte	Diumenge
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24 <small>Sant Joan</small>	25	26	27
28	29	30				

SOLO 10 PESETAS AL DIA GASTA
 de combustible el tractor 22 cab. que funciona
 en la EXPOSICION AGRICOLA
 en el Parque de Montjuich (recinto exterior)

**MOTOR - TRACTOR «LANZA»
 A ACEITE PESADO**
 MAQUINA UNIVERSAL
 para arrastre por campo y carretera
 y para prestar fuerza motriz.
 Tipos: 12, 22 y 38 cab.
OTTO WOLF
 BARCELONA

ROBUSTE-SIMPLE-MANIABLE

bien français

LE TRACTEUR AGRICOLE 18-25 CV

RENAULT
 REGIE NATIONALE

*deormais construit
 en grande série*

Cartells publicitaris, 1927, 1947.

Els primers tractors van suposar tota una revolució pel camp. L'any 1949 Joaquín Vilar Fullola va comprar un tractor Renault 3040. Va ser el primer tractor en rodes de goma que es va veure a Fraga, els pocs anteriors eren de ferro. Tenia una potencia de 30 CV, funcionava en gasolina, estava pintat de toronja, color distintiu de la marca i fabricat a Le Mans (França).

Juliol

Arriben les calors de l'estiu
 i el reg es fa prioritari.
 Collim alberginies, carabassons,
 esquirols, mongetes, enciams,
 pepinos, pebrots, tomàquets,
 safranories, mullareros,
 nectarines, prunes i peres.

Dilluns	Dimarts	Dimecres	Dijous	Divendres	Dissabte	Diumenge
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	

Santa Anna

Soldats i pagesos recollint el blat, 1936-1939.
Biblioteca Nacional de España.

La vida del pagès no ha estat sempre fàcil; moltes vegades al llarg de la història els pagesos han vist empitjorar les seues condicions de vida i han acabat rebel·lant-se. Com a exemple tenim les *Bagaudas* del Baix Imperi Romà, el *Pobre Konrad* de l'Imperi Romanogermànic, les *Jacqueries* i la *Revolta dels nu-pieds* a França, la *Rebelió de Wat Tyler* a Anglaterra, la *Guerra dels remences* a Catalunya, la *Revolta Irmandiña* de Galícia, les *Germanies* de València o les *Col·lectivitats* de l'Espanya del 36, entre moltes altres.

Agost

La calor és sufocant i ja no sabem que fer amb tanta collita, cal anar pensant en fer conserves. Collirem de tot: alberginies, cebes, esquirols, enciams, melons, patates, melons de moro, pebrots, tomàquets, safranories, préssecs, prunes, peres, mançanes i raïm.

Dilluns	Dimarts	Dimecres	Dijous	Divendres	Dissabte	Diumenge
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15 <small>Dia de l'Assumpció</small>
16	17	18	19	20	21	22
23 30	24 31	25	26	27	28	29

Autor: Gonzalo de Reparaz Ruiz.
 Fons: Institut Cartogràfic i Geològic de Catalunya.
 Tractament de la imatge: Lo Pont de Ferro.

Als anys 20, van aconseguir gran fama les figues de Fraga, que es comercialitzaven no sols a Espanya, sinó a França, Alemanya i Anglaterra. Fins i tot es va arribar, després de molts esforços, a adquirir, a l'any 29, la marca comercial "Higos de Fraga". Durant molts anys van ser el motor de l'economia fragatina. La seva recollecció era complicada degut a la grandària de les figueres; els homes pujaven per llargues escales de fins a 23 esglaons i les collien amb cistelles que abocaven a un cartó anomenat "cartó d'escombrar"; les dones portaven els cartons a l'assegador per a arrengrer-les. Era famosa l'escalera "santapiga", amb un sol pal i esglaons als costats.

Setembre

Es un mes canviant, comença

a refrescar a les nits i les plantes disminueixen el seu creixement.

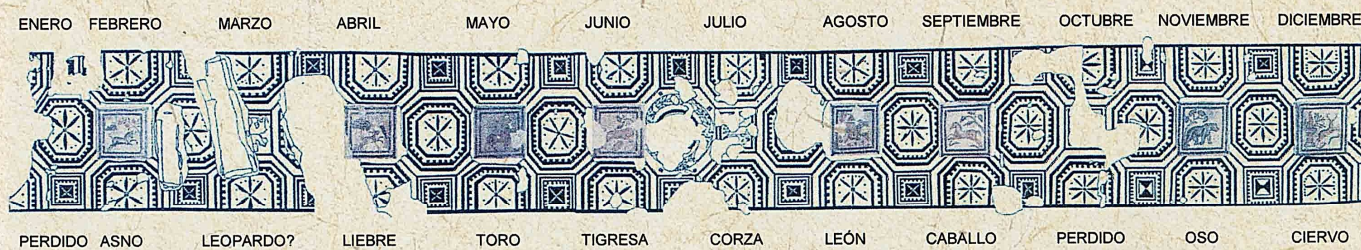
Continuem amb les collites d'estiu i podem començar a sembrar i a plantar bledes, faves, cols, espinacs, esquirols, enciams, cebes, porros... Collim també manjanes, caquis i ametlles.

Dilluns	Dimarts	Dimecres	Dijous	Divendres	Dissabte	Diumenge
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29 Sant Miquel	30			

VILLA FORTUNATUS. MOSAICO DEL ALA SUR DEL PERISTILO

Félix J. Montón Broto, La Villa Fortunatus, Uned 2007.
Fotos mosaics: José Garrido, Museo de Zaragoza.

Villa Fortunatus és una villa romana rústica del segle II, un dels millors exemples d'arquitectura rural romana d'Aragó. Les vil·les rústiques es destinaven a l'explotació agropecuària d'una extensió de terreny determinada i, a la vegada, eren lloc de descans dels seus propietaris. Per les seves grans dimensions i la riquesa de la seva decoració, es creu que pertanyia a una rica família. A l'ala sud del peristil es va trobar el magnífic calendari agrícola.

Octubre

Arriba la tardor i els primers freds, encara que continuem amb les collites estivals i sembrant faves, alls, porros... Collirem mangranes, caquis, moniatos, codonys, figues, i fruita seca: nous, avellanes, castanyes, bellotes i garrofes.

Dilluns	Dimarts	Dimecres	Dijous	Divendres	Dissabte	Diumenge
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12 Dia del Pilar	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

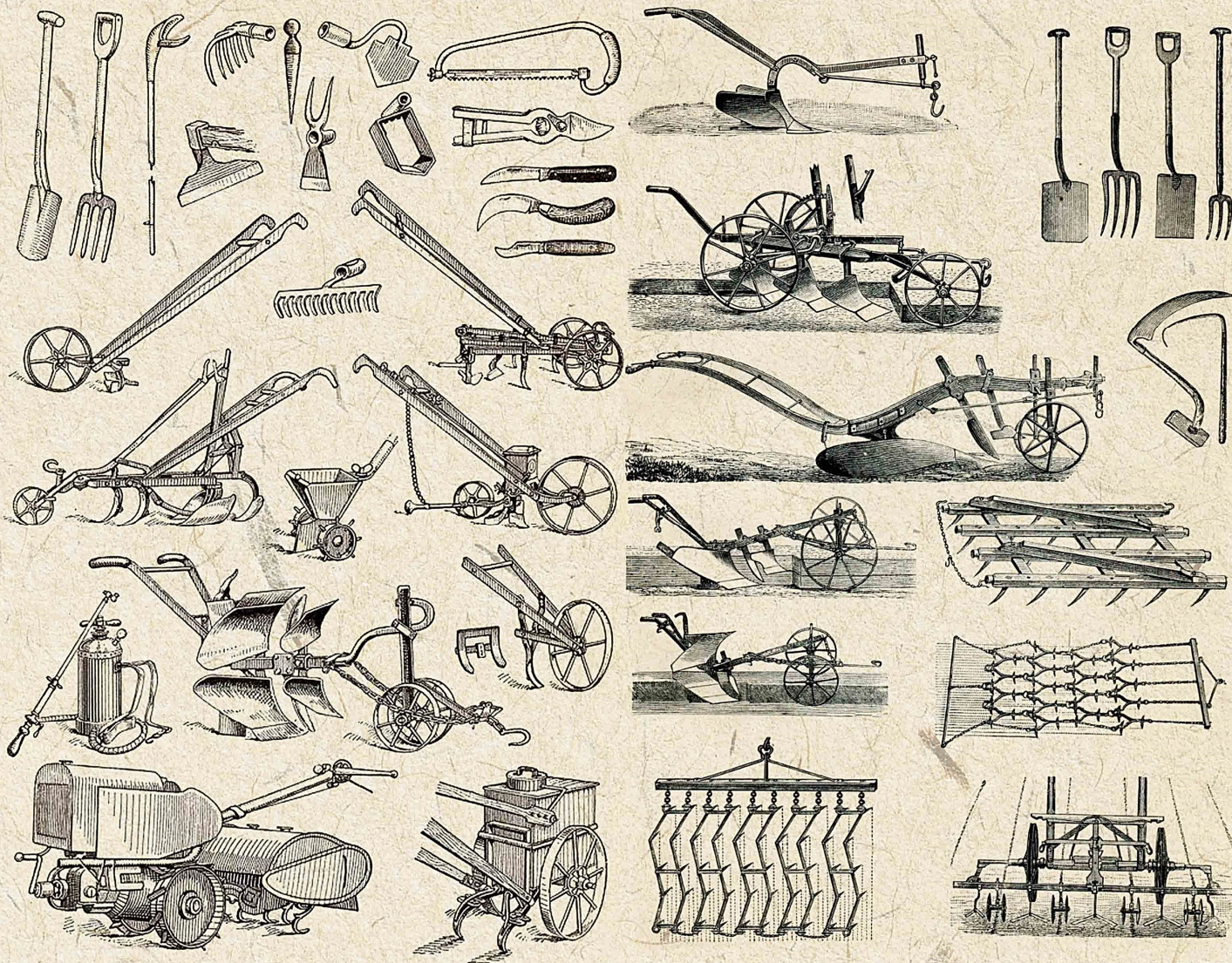

L'eulivera va arribar a la Península Ibèrica amb els fenicis cap a l'any 1050 a. C. Però van ser els romans els que la van omplir d'euliveres, convertint-la en un dels principals exportadors d'oli d'euliva. Els àrabs denominaven al Cinca "el riu de les euliveres", i a la comarca, "regió de les euliveres". I avui podem dir que hi ha pocs plaers culinaris com una llesca de pa torrat en un raig del primer oli de la collita.

Novembre

L'hort comença a entrar en repòs. Collirem bledes, espinacs, porros, i podem sembrar alls, espinacs, esquirolles i enciams. Les fruites ja escassegen, encara que comencen les taronges i mandarines a Llevant. És temps de la collita de les eulives.

Dilluns	Dimarts	Dimecres	Dijous	Divendres	Dissabte	Diumenge
1 Tots Sants	2	3	4 •	5	6	7
8	9	10	11 •	12	13	14
15	16	17	18	19 •	20	21
22	23	24	25	26	27 •	28
29	30					

Il·lustració d'equipament agrícola, Alemanya, 1890.

D'entre les antigues eines i estris de pagès trobem la falç, la dalla, la forca, la pala, la pala fanguera, la pala de ventar, la garbella, el trill, l'aixada, el rascle, l'aladre, el diable, l'albarda, l'alforja, la bota, el carro, la destral, la rella, el xapo, l'arpa o maneta per collir olives...Algunes d'estes eines encara es fan anar a dia d'avui.

Desembre

L'hort està ja en repòs total, ja només podran collir-se hortalisses resistents al fred: cols, porros, esquirols i espinacs. De fruites fresques ja només hi ha taronges i mançanes si n'hem guardat. És una bona època per a fer les tasques de manteniment de l'hort i acabar d'esporgar.

Dilluns	Dimarts	Dimecres	Dijous	Divendres	Dissabte	Diiumenge
		1	2	3	4	5
6 Dia de la Constitució	7	8 Dia de la Immaculada Concepció	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24 Nit de la Col·lació	25 Dia de Nadal	26 Dia de Sant Esteve
27	28	29	30	31		

Pare
Digueu-me què
Li han fet al riu
Que ja no canta
Rellisca com un barb
Mort sota un pam
D'escuma blanca
Pare
El riu ja no és el riu
Pare
Abans que torni l'estiu
Amagui tot el que és viu
Pare
Digueu-me què
Li han fet al bosc
Que no hi ha arbres
A l'hivern
No tindrem foc
Ni a l'estiu lloc
On aturar-nos
Pare
El bosc ja no és el bosc
Pare
Abans de que no es faci fosc
Ompliu de vida el rebost
Sense llenya i sense peixos, pare
Ens caldrà cremar la barca
Llaurar el blat per les enrunes, pare
I tancar amb tres panys la casa
I deia vostè

Pare
Si no hi ha pins
No es fan pinyons
Ni cucs, ni ocells
Pare
On no hi ha flors
No es fan abelles
Cera, ni mel
Pare
Que el camp ja no és el camp
Pare
Demà del cel plourà sang
El vent ho canta plorant
Pare
Ja són aquí
Monstres de carn
Amb cucs de ferro
Pare
No, no tingeu por
Digueu que no
Que jo us espero
Pare
Que estan matant la terra
Pare
Deixeu de plorar
Que ens han declarat la guerra

Pare (Joan Manuel Serrat)

Agraïments: Lo Pont de Ferro, Félix Montón, Paco Tejero,
Ramón Mesalles, Mari Zapater, Ana Barrafon, Joaquin Salleras.

Bibliografia: Lapeña Paul, A.I. (2002). Fraga, de medina musulmana a villa cristiana.
Rev. Zurita, 76-77, pp. 241-367.

Bueno, M. (1999). El huerto familiar ecológico. Ed. Integral.